

DUMITRU IRIMIA – IN MEMORIAM

„Să fii spirit liber, să crezi în adevăr, să te manifesti cu sinceritate...”

Cristina IRIMIA în dialog cu Maria ȘLEAHTIȚCHI

„ca și cum ar fi trăit înaintea lui Eminescu”

Maria Șleahțiți: Stimată doamnă Cristina Irimia, a trecut, iată! deja mai bine de un an de la despărțirea de Profesorul Dumitru Irimia. *Ființa*, despre care a vorbit și a scris cu atîta înțelegere și pătrundere, *Ființa-i* – parte a *Ființei lumii* – a trecut în umbră, rămînînd în lumină urmele ei, clare, cu timpul tot mai clare. Profesorul ne-a susținut cu entuziasm în ideea de a scoate această revistă. S-a bucurat împreună cu noi, s-a îngrijorat împreună cu noi. A fost receptiv ca de fiecare dată cînd îl rugam ceva sau îl invitam să țină cursuri la noi, să ia parte la întruniri științifice sau să ne primească la Iași. Dumneavoastră l-ați cunoscut cel mai bine. Vă rog să ne spuneți cum se raporta, ca să spun așa, în lumea sa intimă la cele trei mari iubiri ale sale: „Limba română, Eminescu, Basarabia”, precum spunea în *Cuvîntul de rămas-bun* profesorul Eugen Munteanu în 5 iulie 2009?

Cristina Irimia: Înainte de toate, buna ziua, doamnă profesoară Maria Șleahțiți, și mulțumiri pentru gîndul acestui interviu. Mă onorează ideea dvs. de a include, în primul număr al unei noi publicații (să pășiți cu dreptul!), un interviu despre soțul meu, dar mă și sperie – voi reuși oare să răspund? În schimb, nu mă miră gîndul dvs. Pentru că, în tot acest an, am fost de multe ori întrebată: Cine era doamna aceea profesoară care atunci, în curtea Casei Pogor, *gremita di gente* (constat cu bucurie că încep să preiau, cu sau fără voia mea, cîte ceva din obiceiurile „casei”: acum, de exemplu, plăcerea de a arunca, ici și colo, cîte un cuvîntel, cîte o construcție din limba italiană, limbă pe care o iubea, o cunoștea și o vorbea cu nesfîrșită bucurie, ca pe o sărbătoare)... profesoara care, în duminica aceea de 5 iulie, cu fluturi și buburuze în aer, cu un tunet iscat din senin, cu toți acei oameni veniți sa îl conducă, la ultima întîlnire, a fost singura care nu a citit cuvîntul său de despărțire, ci a spus: „Cuvintele pe care le voi rosti sînt scrijelite în inima mea...”?

...Speriată sînt pentru că, fatalmente, eu nu pot reacționa decît emoțional, nu pot fi decît subiectivă – ceea ce poate deschide drum unor rele, greșite interpretări.

Da, cu adevărat, cele trei mari iubiri ale sale (cum să îl evoc, cum să îl numesc, cum să îl chem aici?) au fost Limba română, Eminescu, Basarabia – noțiuni adînc înrudite, inseparabile, ființe vii, *consubstanțiale*. Le-a iubit cu acel „patos tradiționalist” atît de bine surprins de Rodica Zafiu în evocarea sa din *România literară*, cu o adîncime a trăirii care mie îmi aduce în minte figura lui Nicolae Bălcescu, unul din personajele istoriei noastre pe care le-a iubit cel mai mult. În tot ce a scris, aceste trei iubiri se cheamă neconținut unele pe altele, se interpătrund, căci sînt de nedespărțit: *Agresivitatea istoriei împotriva acestui mare și nefericit popor, în loc să ducă la destrămarea*

DUMITRU IRIMIA – IN MEMORIAM

lingvistică și națională a românilor, a întărit unitatea poporului și unitatea limbii sub semnul romanității. În felul acesta, limba română a devenit principalul adăpost al ființei naționale. ...Nu le avem aici pe toate trei, împreună? Nu este aici vorba despre sensul de adâncime al gândirii lui Eminescu, despre raportul de consubstanțialitate limbă – ființă națională, în dimensiunile obiectivă și subiectivă deopotrivă?

La rîndul ei, Anița Nandriș, spunea *el*, transformă o lume istorică într-o lume semantică, făcînd posibilă coexistența acestora ca două lumi consubstanțiale. Iar în forța expresivă a limbii se află resursele apărării ființei. ...Pentru Anița Nandriș, limba – limba română – se dezvăluie a fi, dincolo de orice concept filosofic, spațiu sacru, *adăpost al ființei*. Nu știi cum vă raportați dvs., cei de dincolo de Prut, la acest personaj, pentru noi însă *Anița este Basarabia cea iubită*, este destinul și marca ei tragică... Iar dedicația pe care i-a scris-o Grigore Vieru pe volumul său antologic, *Taina care mă apără*: „Fratelui Dumitru, pe care îl știu de 2000 de ani și de 2000 de ani mi-e drag”...ne dezvăluie o iubire, așadar, împărtășită.

Iubirea limbii române, insuflată de profesorul său de la Liceul „Roman Vodă” din Roman, profesorul Stețcu (**să ții minte numele acesta!** mi-a spus, apăsător, în ultima noastră seară petrecută împreună, acasă, în timp ce contemplam biblioteca și îmi vorbea despre bogăția ei... – știam noi că va fi ultima?), s-a transformat, foarte de timpuriu, într-o luptă necontenită pentru apărarea ei, a limbii înțelese ca **spațiul miraculos care (și prin care) lumea din jur se reflectă și se descoperă, se lasă cucerită și recreată, putîndu-ne astfel ridica la cunoaștere și creație.**

Sub mereu același semn al subiectivității – căci nu am vorbit vreodată, amîndoi, explicit, despre aceasta - aș vrea să vă spun cum am simțit eu dintotdeauna raportul său *uman* cu Eminescu. Cred că îl percepea pe Eminescu ca fiind foarte tînăr, poate ca pe unul dintre studenții săi, față de care se simțea tot timpul *dator*, și nemulțumit că nu îi poate sta mai mult în preajmă, pentru a-l ajuta, pentru a-i lua de pe umeri greutatea cu care el știa deja că va avea de luptat (ca și cum ar fi trăit *înaintea* lui Eminescu), dorind astfel să îl elibereze, să îl *dezmarginască*, pentru poezia sa... cred că nu greșesc, era ceva patern în felul în care îl evoca în casă, de exemplu.

M.Ș.: Profesorul Dumitru Irimia a știut să lucreze în echipă. Ce a însemnat pentru el elaborarea celor nouă volume ale *Dicționarului limbajului poetic eminescian*?

C.I.: *Dicționarul limbajului poetic eminescian* a fost marele său proiect, de care nu s-a îndoit (decît foarte, foarte tîrziu) că îl va duce cu bine la capăt. Cu toții eram convinși de asta... Se putea întîmpla orice, mai puțin să nu încheie *Dicționarul*..., mai puțin să plece el înainte de a-l fi încheiat. Nu, asta nu se putea întîmpla.

Într-un interviu din anul 2008, o formulare involuntar nefericită vorbea de *Dicționar*... ca despre *testamentul* său. A răspuns imediat, prompt, nu deranjat, ci doar neacceptînd termenul, pe drept incompatibil cu ființa sa, vibrînd de o vitalitate ce părea de neoprit: **Vă referiți probabil la aceasta în sensul cărții lui Petru Creția...**

DUMITRU IRIMIA – IN MEMORIAM

Greul muncii în echipă este să ai în fiecare zi forța, încăpăținarea, nebunia de a aduna oamenii, de a da, serile, zeci de telefoane, de a armoniza cu grație programe foarte diferite, orgolii și slăbiciuni omenești, de a scrie zeci de e-mailuri stabilind termene ferme, pentru a le schimba apoi de câteva ori în aceeași zi, după răspunsurile primite între timp, de a conduce – finalmente – întâlnirile produse și de a arăta drumul, tot cu grație, înțelegînd și acceptînd cu umor subțire susceptibilități de tot soiul, de a veni apoi acasă, tîrziu (dar nu chiar foarte tîrziu: **știi, Cristina, în Universitate mai sînt ferestre luminate – vrei să mergem să le vezi?**) și de a te așeza din nou, în noapte, la masă, asupra paginilor scrise de ceilalți – dar partea ta cînd ai să o mai scrii?...

La Ședința solemnă a Academiei din 15 ianuarie 2010, acad. Solomon Marcus a vorbit despre *Dicționar...* în acești termeni: „Ne vom opri acum atenția asupra operei coordonate de regretatul Dumitru Irimia, *Dicționarul limbajului poetic eminescian*. O operă grandioasă, înconjurată însă de tăcere. Pentru prima oară, avem posibilitatea de a pune în legătură efectiv aspectele textual locale cu cele globale, în antumele eminesciene. Cultura românească, exegeza eminesciană înca nu par a fi pregătite să valorifice un atare dicționar, după cum încă nu par a fi pregătite să valorifice nici atît de importante manuscrise eminesciene, în sfîrșit publicate”. Și tot Solomon Marcus scrisese, cu cîțiva ani înainte, într-un text mai lung din *România literară*, o frază care l-a bucurat mult, și l-a odihnit pentru a putea merge înainte: „Rămăsesem una din puținele țări europene fără un dicționar de concordanțe pentru cel mai important scriitor al ei. Ieșenii au spălat această rușine”.

M.Ș.: Profesorul Dumitru Irimia a creat la Iași o adevărată școală de stilistică, lansînd în lumea filologilor o serie întregă de discipoli. Care erau bucuriile și tristețile Profesorului în legătură cu discipolii săi?

C.I.: Răspunsurile mele sînt prea lungi... de data aceasta, am să recurg la propriile lui cuvinte pentru că, encomiastic sau nu, avea darul rar de a exprima esențialul în cuvinte puține și – aparent – foarte la îndemînă. Iată ce răspuns cuprindea într-un interviu de prin anii '84-'85, publicat în *Opinia studentească: Existența mea de dascăl? Existența de dascăl în sine nu-i dintre cele mai liniștite dacă o iubești. Dar, tot dacă o iubești, îți aduce și multe satisfacții, unele imediate, altele după ani. Tot după ani îți poate aduce și nemulțumiri. Dar, intră în regula jocului. Pe mine mă bucură mult munca cu studenții, mai ales la seminarii și la activitățile de cerc. Mă bucură cînd reușesc să stabilesc un dialog real cu studentul, cînd sugestiile mele sînt fructificate și duse mai departe, cînd studentul merge pe propriile picioare, ba chiar începe să-și ia zborul și unii ajung, au ajuns în timp, să zboare foarte bine. Este adevărat că unii au uitat cine i-a învățat zborul sau cine le-a insuflat ideea că nu e suficient să mergi, chiar bine, că trebuie și să zbori. Este în Eugen Ionescu o idee foarte frumoasă – oamenii au uitat să zboare. Ei trebuie învățați să zboare din nou. Asta e esența muncii noastre: să-i învățăm pe elevi, studenți, să zboare sau măcar să încerce să zboare, să nu se mulțumească cu mersul...*

DUMITRU IRIMIA – IN MEMORIAM

„Ca apostolii...”

M.Ș.: Vă rog să evocați care și cum a fost răspunsul discipolilor la chemările Profesorului?

C.I.: Răspunsul discipolilor a fost emoționant de prompt: să vorbim despre Colocviul de la Putna, desfășurat în august 2009, la nici două luni de la plecarea¹ sa. Sub blînda exigență a mentorului de necontestat al acestei manifestări, acad. Dan Hăulică, cu discreta și adîncă înțelegere a părinților de la Mînăstirea² Putna, a Părintelui Stareț Melchisedec Velnic, secondat de tînărul Părinte Dosoftei Dijmărescu, munca științifică a profesorului Irimia a fost dusă mai departe și ilustrată strălucit de – nici mai mult nici mai puțin! și este doar începutul! – șase tineri cercetători, șase (pentru că aici vă prenumăr și pe dvs, doamna profesoară – cu atît mai mult cu cît dvs. ați furat din mers multe din cele ce revărsa el pe moșie): Lucia Cifor, Nicoleta Redinciuc, Ramona Horodnic, Ioan Milică, Ilie Moisuc și, după cum spuneam, Maria Șlehtițchi. Ați fost așadar de față cînd doamna Teodora Stanciu de la Radio România Culturală, o altă mare „vinovată” pentru aducerea acestor tineri la o manifestare atît de prestigioasă (a cărei dăruire pentru organizarea Colocviului, pentru editarea *Caietelor de la Putna*, alături de mai tînăra sa colaboratoare, Oana-Georgiana Enăchescu, n-o vom ști pînă la capăt niciodată!), a vorbit răsplat – și, pentru că minunea s-a repetat și anul acesta, 2010, a reluat ideea! ...ați fost martor, nu-i așa? – despre *școala de stilistică de la Iași* creată de Profesorul Irimia!

...Dar acesta nu este decît începutul drumului pentru discipolii săi. Cred că aici trebuie să interveniți dvs. cu o pildă (ca și biblică, în fond, dacă ne gîndim că se petrecea pe malul mării...) – povestiți-le, așadar, acestor tineri, ce ne-a povestit, la rîndul său, într-o seară tîrzie, la Putna, domnul Profesor Mircea Borcilă de la Cluj...

M.Ș.: La sfîrșitul augustului care, iată, s-a călătorit, la Colocviul de la Putna, dedicat memoriei academicianului Zoe Dumitrescu-Bușulenga – Maica Benedicta, profesorul Borcilă invoca acea scurtă, (aproape) metafizică, discuție de la malul Mării Negre, dintre Eugeniu Coșeriu, Dumitru Irimia și Mircea Borcilă, pe care o narez ca pe un mit. Era la unul din Colocviile coșeriene de la Constanța. În urma unor discuții mai aprinse, în care bucureștenii, dar și constănțenii, atacau destul de dur ideile și concepția lui Eugeniu Coșeriu, cei trei profesori se plimbau pe malul mării. După o îndelungată tăcere, profesorul Coșeriu îi întrebă: „Ce-o să faceți voi, iubiților, cînd nu voi mai fi eu?” Răspunsul veni dinspre Dumitru Irimia: „Ce-o să facem? Ca apostolii...” Îmi mai amintesc în acest moment ce spunea Dorel Fînar, unul din discipolii Profesorului Dumitru Irimia,

1. Ați observat probabil, pentru că i-ați fost de multe ori aproape: nu spunea niciodată *a murit*, refuza hotărît acest verb, ci doar *a plecat*. Dincolo de eleganță, este aici convingerea sa că, de fapt, noi ne călătorim înspre altceva – nu este însă aici locul...
2. Vă rog mult să păstrați ortografia mea, care este, de fapt, cea corectă, cea pentru care s-a bătut! Ați văzut că și pe mormînt tot cu î din i am scris...

DUMITRU IRIMIA – IN MEMORIAM

toamna trecută la Suceava: „Întreaga activitate a lui Dumitru Irimia respectă cele cinci principii ale lingvisticii ca știință a culturii formulate de Eugeniu Coșeriu”.

Stimată doamnă Cristina Irimia, știm că Profesorul a ctitorit, la începuturi, dimpreună cu doi colegi de generație (Mihai Drăgan și Ioan Constantinescu), *Colocviul Național Studentesc „Mihai Eminescu”* ajuns astăzi la a XXXVI-a ediție. Ne aminteam împreună cu Iulian Costache, la o tabără studențească, în iulie, la Tîrgu Neamț, de Domnul Profesor și ne vorbeam că sîntem formați, ca atîtea generații de studenți sau profesori mai tineri, de acest *Colocviu*. „Îi datorăm Profesorului Irimia atît de mult...” spunea colegul meu. Pe drept cuvînt, îi sîntem datori. Ce a însemnat *Colocviul* în viața și opera profesorului Dumitru Irimia? Viața pe care noi n-o vedeam?

C.I.: *Colocviul Eminescu* a însemnat marea sa bucurie de a se afla, încă și mai mult, în mijlocul tinerilor lui studenți din toată țara! Aproximarea de acești tineri, pe care și-a construit-o aproape singur, era forma prin care se re-încărca de forță, de tinerete, de entuziasm, ca Anteu. Recent, am întîlnit această idee la Gabriel Liiceanu, care scria despre modul în care tinerii cei buni *luminează* spațiul în care se găsesc...

L-ați pomenit pe Iulian Costache – eu voi prelua o bună parte a evocării unui alt strălucit participant la *Colocviu*, profesorul Andrei Bodiu de la Brașov, dintr-un text scris pentru Simpozionul de la Alicante (nov. 2009), unde (am scris mai întîi *în cadrul căruia*, dar mi-am amintit că era o sintagmă pe care, pur și simplu, nu o suporta!) inimoasa Cătălina Iliescu a dedicat o secțiune specială *Profesorului Irimia*. Iată cuvintele lui Andrei Bodiu: „Unul dintre cele mai frumoase evenimente din viața mea, din fericire repetat de-a lungul multor ani, se numește *Colocviul Național Studentesc „Mihai Eminescu”* de la Iași. Imaginea acestei minuni academice se leagă indisolubil în mintea mea de profesorul Dumitru Irimia. [...] Dumitru Irimia este, prin stăruința cu care a organizat, ajutat de cîțiva colegi, *Colocviul „Mihai Eminescu”*, un creator de școală. Puține nume importante ale criticii și istoriei literare românești de astăzi nu au trecut, de-a lungul vremii, măcar o dată pe la Iași, în superbe zile de mai ale *Colocviului*. Și acum îmi amintesc emoționat cum profesorul Irimia ne primea în diminețile de joi ale *Colocviului* în Aula „Mihai Eminescu” cu mereu aceleași cuvinte: „Bine ați venit acasă”. Profesorul Irimia a făcut pentru marele nostru poet unul dintre cele mai importante și semnificative lucruri care s-au făcut vreodată. A strîns în jurul operei eminesciene generații după generații de tineri care au păstrat memoria lui Eminescu și care au dus mai departe șirul interpretărilor operei acestuia. A făcut-o cu un devotament netrucat, cu o modestie extraordinară și cu o generozitate neegalată. Așa cum și-l amintește prietenul meu Mircea A. Diaconu, Dumitru Irimia avea o capacitate exemplară de a comunica cu studenții, de a-i face să se simtă egalii lui. Evident, nu erau egalii lui, dar profesorul își desfășura generozitatea fără niciun fel de ostentație. La sfîrșitul deceniului satanic, în anii '80, *Colocviul* era, pentru mine, una dintre puținele raze de lumină. Dumitru Irimia a ținut manifestarea, cu pricepere, în afara oricăror intruziuni ale aberației comuniste. Știința sa a creat, de-a lungul a

DUMITRU IRIMIA – IN MEMORIAM

decenii, un climat de dezbatere științifică de cel mai înalt nivel, a statornicit prietenii care nu au pierit și a cultivat un climat al diversității de opinie exemplar. Tactul său a făcut ca niciodată studenții să nu plece prea afectați de un eșec sau excesiv de fericiți pentru un premiu. Premiile țineau, toate, de firescul desfășurării colocviului.

În 2005, când am lansat la Facultatea de Litere a Universității *Transilvania* din Brașov proiectul *Colocviului Național Universitar de Literatură Română Contemporană*, am încercat să pun în practică câte ceva din meseria „furată” pe lângă domnul Irimia. Excelent profesionist, domnul Irimia era un om modest și discret. Când îl mai enerva câte ceva, și e inevitabil când organizezi ceva să nu existe și astfel de momente, prefera să se închidă în el și să nu discute. Nu l-am văzut niciodată ieșindu-și din fire, deși tensiuni de tot felul existau. A încercat să dizolve cu blîndețe rivalitățile dintre centrele universitare și să le transfere într-un climat de colaborare în care, cu *fair-play*, toți ar fi trebuit să-i recunoască pe cei mai buni. A urmărit cu tenacitate ideea că cea mai importantă rămîne omagierea lui Eminescu și faptul că a făcut din *Colocviul Național Studentesc „Mihai Eminescu”* cea mai longevivă manifestare studentească din istora literelor românești este, după mine, măsura calităților domnului Irimia.”

Iar în 1997, Mihai Zamfir, oaspete de onoare al multor ediții ale *Colocviului*, făcea o onorantă paralelă cu festivalul Wagner de la Bayreuth, sesizînd esența manifestării de la Iași – *libertatea* pe care o respiram, o resimțeam cu toții în acele zile: „*Colocviul...* a oferit, an de an, spectacolul defilării metodologiilor literare mondiale susținut pe rînd de cei mai tineri și mai promițători intelectuali ai țării, de studenți; a construit, în tot acest timp, o oază de gîndire liberă, în polemică implicită cu demența ideologică oficială. A știut să-și creeze propria sa istorie, opusă celei în care era silit să trăiască. Iar organizatorul său, Dumitru Irimia, va fi privit, într-o zi, ca un Wieland Wagner al Copoului”.

Ce nu se vedea, ce rămînea ascuns în culise, era cumplita oboseală care, la un moment dat, se instala și nu mai pleca... (acum știm: s-a adunat în ani, lent, insidios, perfid, pe tăcute, pînă cînd, fulgerător, a lovit, obligîndu-l, pentru prima dată, să facă un pas înapoi, să se recunoască învins, el, luptătorul...). Cum să rezum în cîteva rînduri lunile de neomenească alergătură: mai întîi, înainte de 1989, pentru aprobări de la *foruri*, experiențe kafkiene, apoi pentru finanțări, devenite în timp sponsorizări, gîndirea, elaborarea și tipărirea programului – drumuri înzecite la tipografie (pe atunci, în celălalt capăt al orașului), organizarea excursiei finale, autocarul!, mesele de la Botoșani și Putna, pachetele cu hrană rece pentru studenți, cazarea acestora la Iași, Ipotești și Putna, așteptarea participanților la gară (de fiecare dată, neclintit!), în serile și nopțile precedente deschiderii *Colocviului* (așteptarea, atunci cînd acest vis a devenit posibil, a trenurilor din Basarabia, în gara Nicolina, la 2 și la 3 noaptea), urmată de „inspecția” de la cantina Universității doar peste cîteva ore, la 7 dimineața – este totul în regulă, pregătit pentru domnii profesori și pentru studenți? La ora 9 – primirea oaspeților, apoi deschiderea festivă a lucrărilor – cuvînt de întîmpinare – pauza de cafea (sînt oare destule pahare?), demararea lucrărilor pe secțiuni (nu s-au încurcat cumva sălile? nu!), masa de prînz (a sosit oare vinul promis, l-o fi pus cineva

DUMITRU IRIMIA – IN MEMORIAM

Profesorul Dumitru Irimia la Veneția. Septembrie 2007

la rece?), autocarul pentru excursia prin Iași a sosit? formele cu șoferul s-au rezolvat la decanat? la Casa Pogor, în curtea înflorită, unde se va desfășura atelierul de traduceri, este totul gata?... Serile, stabilirea premiilor și a premianților, discuții, dispute, orgolii, scrierea diplomelor – au sosit de la tipografie, oare?...

Unde să mă opresc? Pe câte le-am uitat?? Câte au mai fost??? Pe câte nu le știu????

„Acesta a fost cu adevărat profesorul Irimia și neprețuitul Titi...”

M.Ș.: Deși a fost un om împlinit și citeam printre rîndurile unui interviu că el însuși credea astfel despre sine, vă întreb totuși, doamnă Cristina, care au fost regretele omului și profesorului Dumitru Irimia?

C.I.: Regrete... cu siguranță au fost multe... Despre regretele *profesorului*, profesor timp de 47 de ani (ca Ștefan cel Mare!) la Universitatea

„Al. I. Cuza” din Iași, este prea devreme să vorbim acum, poate altă dată...

Regretele *omului*: știu că dorea enorm să scrie despre Veneția și se simțea mereu apăsat că nu o poate face. Era *prea dăruit* nouă, celorlalți, pentru a rupe din timpul pe care considera că ni-l datorează. Nu a avut niciodată timp pentru el, nu și l-a permis.

...Veneția era spațiul în care ființa lui cea mai adîncă, cea mai adevărată, cea mai copilăroasă, se împlinea pe deplin. La Veneția întinerea. Ochii îi deveneau mai albaștri (da, puteau fi *încă* mai albaștri!). La Veneția se deschidea, rîdea din toată inima, se bucura în fiecare clipă, de fiecare piatră, la fiecare *ponte*, tot timpul. Dorea să scrie un *Jurnal profan* al șederii noastre la Veneția dar, mai ales, un *Jurnal sacru* venețian. Cumpăra de fiecare dată cărți despre Veneția, dar nu a apucat niciodată să le citească în tihnă, pînă la capăt... Ar fi putut scrie o carte extraordinar de fluidă, cu imagini multiplicabile și multiplicabile, așa cum se multiplică (și nu doar se reflectă!) fațadele colorate ale palatelor venețiene în apele de pe *Canal Grande* și de pe sutele de *canaletti*... o carte în care rafinamentul său discret și poeticitatea autentică, ascunsă în **stratul de adîncime** al ființei sale, ni s-ar fi lăsat revelate în toată frumusețea și adevărul lor – așa ar fi fost, știu asta...

M.Ș.: „Omul s-a risipit în lut”, cum spunea cu ani în urmă într-un memorabil poem în proză distinsul cineast Emil Loteanu, dar ființa lui de lumină, personalitatea sa culturală și științifică continuă să fie printre noi... Ce face astăzi opera științifică și culturală a profesorului Dumitru Irimia?

DUMITRU IRIMIA – IN MEMORIAM

C.I.: Grea, dureroasă întrebare... Deocamdată, stăm pe loc. Fac pași mici, încercări nesigure, tatonez, dar sînt singură și – ceea ce este foarte trist – *mă simt singură*. Aș dori ca anii următori să-mi alunge această tristețe.

M.Ș.: Deși am comunicat cu Domnul Profesor vreme de 18 ani, iar de la adresarea corectă și neutră, *doamna profesoară*, spre cea pe care am așteptat-o ca pe un semn dat alor săi, *Maria*, au trecut vreo 8 ani, Dumitru Irimia a însemnat pentru mine mai mult decît un lingvist, un mare profesor, un mare om de cultură... În ultimii ani începeam să-l cunosc și ca om. Mai bine decît Dumnevoastră, însă, doamnă Cristina, nu cred să mai știe cineva cum a fost și cine a fost omul Dumitru Irimia...

C.I.: De-a lungul anilor, m-am întreat de multe ori, de foarte multe ori, *cum este și cine este* cu adevărat omul de lângă mine, care este primul, singurul, cel mai potrivit cuvînt care să-l caracterizeze, să surprindă dominanta inconfundabilă a personalității sale... Că a fost bun, dăruit (deopotrivă *dăruitor și înzestrat*), că a fost o inteligență cuprinzătoare și înțelegătoare, strunită cu exigență, mereu căutătoare și harnică, că îi plăcea să te surprindă cu maliții inofensive (m-ar fi făcut *edulcorată* să citească asta, sînt sigură!)... că a fost un om drept și exigent – cu sine însuși, mai întîi, ...că a fost fermecător? Asta o știm, unii dintre noi. Dar am acum convingerea că, înainte de orice, a fost *un om liber*. A fost cel mai liber om pe care l-am cunoscut vreodată, un *dezmărginit*. Amintiți-vi-l doar cum urca dealul Copoului...

Și cum acest lucru nu a fost înțeles decît de unii dintre noi...

Esența condiției sale umane era așadar libertatea, o libertate interioară irepresibilă, rar întîlnită, pe care și-a asumat-o cu bucurie, cu mîndrie și curaj, în pofida tuturor relelor ce decurgeau (și au cam decurs...) din acest **zbor**.

Doamna profesoară Sorina Bălănescu, colega lui de o viață, apropiată, l-a intuit extraordinar, atunci cînd vorbea despre rădăcinile lui de răzeș mîndru de pe Valea Siretului...

Iar atît de tînărul Bogdan Crețu l-a înțeles și el, pentru că altfel nu ar fi putut scrie ce a scris a doua zi după *plecare*: „**Dacă lumea e altfel – treaba ei**. Aceasta este lecția pe care, cine a știut să o priceapă, a putut-o deprinde de la Profesorul Irimia”.

L-a înțeles și Ioan Milică, care readuce în evocarea profesorului său un cuvînt greu de semnificații, bine cunoscut nouă: **dezmărginire**.

Iar acum, mă întorc din nou la cuvintele lui, dintr-un text mai vechi despre Panait Istrati, care rezumă în două rînduri jumătatea de pagină de mai sus: **Să fii spirit liber, să crezi în adevăr, să te manifesti cu sinceritate, nu mai era nevoie de nimic altceva pentru a fi neiuibit**. Acesta a fost cu adevărat profesorul Irimia și neprețuitul Titi...

M.Ș.: Vă mulțumesc, stimată doamnă Cristina Irimia, pentru această evocare...

C.I.: Doamna Maria, și eu vă mulțumesc... Mi-ați prilejuit două după-amiezi în care am stat de vorbă, cu bucurie și cu sfîșiere deopotrivă, în doi, în trei, din nou în doi...

Approape că îmi vine să vă rog să îmi adresați încă o întrebare, dar, știți cum, formulați-o în așa fel, încît răspunsul meu să fie: *Îmi este dor de el...* 🕯